

**К О Н С П Е К Т**  
**п о**  
**ИСТОРИЯ НА РЕТОРИКАТА**  
**за кандидат-докторантски изпит**

**1. Ораторското изкуство и реториката в Древна Гърция**

Социално-икономически условия за разцвета на ораторското изкуство. Реторика и собственост. Законите на Солон.

- \* Емпедокъл, Коракс и Тизий - първи преподаватели по реторика.
- \* Горгий - начало на ораторската проза. Горгиевите фигури. „Похвална реч за Елена”, „Защитна реч в полза на Паламед”, „Надгробна реч”.
- \* Протагор.
- \* Изократ (436 - 338 г. пр.н.е.) - единство на критика и изящество на софистичната реторика.
- \* Диалектическият метод на Сократ. Сократовата беседа, ирония, „майевтика”.
- \* Платон за двата вида реторика: реториката на правдоподобие (логографията) и реториката на истината (философската реторика или психагогията). Диалозите на Платон: „Парменид”, „Горгий” и „Федър” и др.
- \* Аристотел (384 - 322 г. пр.н.е.) – „Реторика”, „Топики”.
- \* Демостен (384 - 322 г. пр.н.е.) - най-достойният сред „Десетте велики оратори на Атина”. Живот и дело. „Филипиките”, „За венеца”, „Срещу опекунството на Афоб”. „Сравнителните животописи” на Плутарх (Демостен и Цицерон) и др.
- \* Ораторите от „Великата десетка”.
- \* Антифонт. „Реч срещу мащехата отровителка.”
- \* Съдебното ораторство на Древна Гърция. Логографите.
- \* Лизий. „Срещу Ератостен”, „Логография в защита на Евфилет”.
- \* Есхин. „За предаването на държавните интереси.”
- \* Ликург. „Срещу Леократ.”
- \* Динарх. „Срещу Аристогейтон.”

**2. Ораторското изкуство и реториката в Древен Рим**

- \* Римски оратори от IV и II в. пр.н.е., оставили диря в ораторското изкуство. Апий Клавдий Цек, Марк Порций Катон Стари, Гай и Тиберий Гракхи.
- \* Красноречието на римската република от I в. пр.н.е. По Гай Салустий Крисп: Гай Аврелий Кота, Гай Лициний Мацер, Марк Емилий Лепид, Луций Марций Филип, Гай Юлий Цезар, Марк Порций Катон Млади.
- \* Марк Тулий Цицерон (106 - 43 г. пр.н.е.) – „Катилинариите” - шедьоври на Цицероновото красноречие. „Филипиките” на Цицерон. Съдебни речи на Цицерон – „В защита на Секст Росций от Америя”, речи по процеса срещу Верес”, „За Милон” и др. Трактатите: „За намирането на материала”, „За оратора”, „Брут”, „Оратор”, „За най-добрия род оратори”.
- \* Марк Фабий Квинтилиан (около 36 - 96 г. от н.е.) – „Обучението на оратора”. От философията към естетиката и педагогиката. Упадък на римското красноречие.
- \* Дион Хризостом. Осма диатриба: „Диоген или за добродетелта”. Четиринадесета диатриба „За робството и свободата”.

- \* Плиний Млади. „Панегирик за Траян”.
- \* Лукиан. „Похвално слово за мухата”.
- \* Апулей. Апология.
- \* Либаний. XXV реч. „За робството”.
- \* Латински панегирици. Евмений.
- \* Античните реторически школи и теории за стила - атицизъм, азианизъм и Родоска школа. Декламация - импровизация по зададена тема.
- \* Тацит (ок. 54 - 123 г. от н.е.) – „Диалог за ораторите”. „Война” срещу користолюбивото красноречие.

### **3. Ораторско изкуство и реторика на Древния Изток**

Социално-икономически и политически условия. Демокрация и ораторско изкуство. Оратори от епоса. Писмени паметници и устна памет. Реторика и литература. Ораторска проза. Видове. Поетически и прозаически ораторски форми. Реторика и религия. Реторика и философия. Основни трудове. Основни представители. Видове ораторско изкуство. Специфика на политическото красноречие. Политическа епидейктика. Съдебно красноречие на Древен Изток.

### **4. Идеите на класическата реторика през средните векове:**

В тривиума реториката е изместена от граматиката и логиката. Три канона: 1) проповеди и нравоучителни слова - за народа и за синодите, училищата и манастирите; 2) епистолярно изкуство и 3) поетично изкуство.

\* Реторическото наследство на християнската Патристика - пролог към Ранното средновековие. Кападокийският кръг - Св. Василий Велики, Св. Григорий Нисийски, Св. Григорий Богослов Назиански.

\* Реторически трактати и ораторски изяви от Ранното средновековие - Аврелий Августин – „Изповеди” и „Монолог”. Особенности на аргументацията в творбите му.

\* Реторически идеи и трактат и през Ренесанса в Западна Европа. Лоренцо Вала, Питър Рамус и Джанбатиста Вико. Сближаване на реториката с логиката и философията.

### **5. Оратори на Великата френска революция – Мирабо, Дантон, Робеспьер, Марат. Основни идеи и приноси в културата на Франция и Европа .**

### **6. Старобългарско средновековно ораторско изкуство. Жанрове. Автори и произведения. Константин Кирил Философ, Климент Охридски. Черноризец Храбър, Константин Преславски, Йоан Екзарх, Презвитер Козма, Евтимий Търновски, Григорий Цамблак и др. Светско красноречие.**

7. **История на ораторското изкуство в България – XIX – XX век.** Известни политически и съдебни оратори. П. Р. Славейков, К. Стоилов, П. Д. Петков, д-р Н. Геннадиев, Михаил Такев, Александър Стамболийски, Георги Кирков, Никола Петков и др.
8. **Ораторското изкуство през XX-XXI век**
9. **Ораторството на диктаторите на XX век**

## ЛИТЕРАТУРА

*Аверинцев, С.* Гръцката „литература” и близкоизточната „книжнина” (Противостоене и среща на два творчески принципа). - В: Богданов, Б., съст. Традиция. Литература. Действителност. Проблеми на старогръцката литература и световното литературознание. С., 1984.

*Авъл Гелий.* Атически нощи. С., 1985.

Античные риторика. М., 1978.

*Аристотел.* Реторика. С., 1986.

*Аристотел.* За поетическото изкуство. С., 1975.

*Аристотел.* Атинската полития. С., 1993

*Аристотел.* Политика. С., 1995.

*Аристотел.* Топика. С., 1998.

*Демостен.* Велики оратори. Избрани речи. С., 1982.

*Квинтилиан.* Обучението на оратора. С., 1982.

Велики оратори (Мирабо, Дантон, Марат). С., 1989.

*Александрова, Д.* Реториката на древните. С., 1983.

*Александрова, Д.* Античните извори на реториката. С., 1984.

*Александрова, Д.* Проблеми на реториката. С., 1985.

*Александрова, Д. и В. Руменчев.* Учебник по реторика. С., 1987.

*Александрова, Д.* Реторически принципи в древна Индия. - В: Индия в българската наука. С., 1997.

*Апресян, Г.* Ораторское искусство. М., 1978.

*Беливанова, Б.* Предговор. - В: Древнокитайски мислители. С., 1980.

Беседи по реторика. (Сборник лекции.) С., 1976.

*Богданов, Б.* Демостен ораторът. - В: Демостен. Речи. С., 1982.

*Богданов, Б.* История на старогръцката култура. С., 1989.

*Богданов, Б.* Литературата на елинизма. С., 1999.

*Богданов, Б.* Мит и литература. С., 1998.

*Богданов, Б.* Омировият епос. С., 1996.

*Богданов, Б.* Ораторско изкуство и реторика в античния свят. - В: Лекции по реторика. С., 1978.

*Богданов, Б.,* съст. Традиция. Литература. Действителност. Проблеми на старогръцката литература и световното литературознание. С., 1984.

- Богданов, Б.** Цицерон и античната критика. - В: Цицерон, М. Т. За оратора. С., 1992.
- Ботева, М.** Речник по реторика. В. Търново, 1993.
- Василев, К.** Красноречието. С., 1989.
- Грашева, Л.** Поглед върху старобългарската ораторска проза. - В: Стара българска литература. Т. 2. Ораторска проза. С., 1982.
- Драгова, Н.** Жанрова трансформация на Евтимиевото житие за света Петка Търновска през XVI-XVIII век. - В: Търновска книжовна школа. Т. 4. Културно развитие на българската държава. Краят на XII-XIV в. С., 1985.
- Дуйчев, И., К. Кувев.** Българската литература през XIV в. - В: История на българската литература. Т. 1. Старобългарска литература. С., 1963.
- Дьяконов, И. М.** Аморийское вторжение, падение III династии Ура и возвышение I династии Исина. - В: История древнего Востока. Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации. Ч. I. М., 1983.
- Дьяконов, И. М.** Ассиро-вавилонские источники по истории Урарту. - В: ВДИ, 1951, № 2.
- Дьяконов, И. М.** Вавилонская идеология и культура. - В: История древнего Востока. Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации Ч. I. М., 1983.
- Дьяконов, И. М.** Государственный строй древнейшего Шумера. - В: ВДИ, 1952, № 2.
- Дьяконов, И. М.** Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства. - В: ВДИ, 1952, № 3.
- Дьяконов, И. М.** Идеология царства Шумера и Аккада. - В: История древнего Востока. Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации Ч. I. М., 1983.
- Дюбоа, Ж.** и др. Общая риторика. М., 1986.
- Елиаде, М.** Мит и реалност. С., 2001.
- Ебелинг, П.** Реторика. С., 2002.
- Иванов, В., Й. Ведър и др.** Основи на ораторското изкуство. С., 1989.
- Иванов, Вълло.** Корени и традиции на ораторското изкуство в България. С., 1986.
- Изократ.** Речи. С., 2008.
- Кальянов, В. И.** Артхашастра - важнейший памятник индийской культуры. - В: Артхашастра или науки пилитики.. М.-Л., 1959.
- Камбуров, И.** Древноиндийската философия в парадигмата на мъдростта. Голямата игра. С., 2002.
- Лекции по реторика (Сборник.) Съст. Александрова, Д. С., 1978.
- Лихачев, Д. С.** „Преодоление слова” в стиле „плетения словес” и историко-литературное значение этого явления. - В: Търновска книжовна школа. Т. 2. Ученици и последователи на Евтимий Търновски. С., 1980.
- Методиева, Л.** Парламентарна реторика. С., 2002.
- Мадлен, Л.** Оратори на великата френска революция. БМГ.  
На небето и земята. Шумерска и акадска поезия. Съставил и превел Г. Крумов. С., 1986.
- Петканова, Д.** Реторическата проза през Средновековието. Родове, особености, обща характеристика. - В: Литературна мисъл, 1974, № 6.
- Петканова-Тотева, Д.** Нови черти на похвалното слово през XIV-XV в. - В: Търновска книжовна школа. Т. 1. С., 1974.
- Пикио, Р.** Върху изоколните структури в средновековната славянска проза. - В: Лит.

мисъл, 1980, № 3.

- Плутарх.** Успоредни животописи. С., 2013.
- Поптодоров, Т.** Омилетика. Т. 1. Теория на проповедта. С., 1992.
- Поптодоров, Т.** Омилетика. Т. 2. История на проповедта. С., 1992.
- Поптодоров, Т. Практическа омилетика. Ч. 4. С., 2000.**
- Радев, С.** Политическото красноречие в България. - В: Погледи върху литературата и изкуството и лични спомени. С., 1996.
- Радева, В.** Реторика и аргументация. София: УИ СУ, 2006.
- Радева, В.** Реторика. София, БМ, 2000.
- Радева, В.** Реторика на великите философи и апологети. София, БМ, 1998.
- Руменчев, В.** История на ораторското изкуство. С., 1987.
- Руменчев, В.** Невербална комуникация в публичната реч и деловото общуване. С., 2006.
- Руменчев, В.** Ораторско изкуство на Древния Изток. С., 2004.
- Руменчев, В.** Антология на ораторската реч“ - 3 хил. пр.н.е. - средата на 2 хил. сл.н.е. кн. 1. Древен Изток. Оратори от Епоса. С., 2012.
- Кн. 2. Оратори на Древна Гърция и Рим. С., 2012.
- Кн. 3. Оратори от Исус до пророците на майте. С., 2012.
- Салустия.** Исторически съчинения. С., 1982.
- Стара българска литература. Том 2. Ораторска проза. С., 1982.
- Тошев, А.** Ръководство по реторика и красноречие. Пловдив, 1901.
- Троя, А.** Достоевски. С., 2002.
- Търнова-Заимова, В.** Търново между Ерусалим, Рим и Цариград (Идеята за престолен град). - - В: Търновска книжовна школа. Т. 4. Културно развитие на българската държава. Краят на XII-XIV в. С., 1985.
- Таскин, В. С.** Го юй как исторический памятник. - В: Го юй (Речи царств). М., 1987.
- Теофанов, Цв.** Арабската средновековна култура. Т. 1. Контекст, текст, подтекст. С., 2001.
- Тимофеев, Л.** Основи на теорията на литературата. С., 1968.
- Тойнби, А.** Изследване на историята. Т. 1. Възникване и развитие на цивилизациите. С., 1995.
- Тукидид.** История на Пелопонеската война. С., 1979.
- Христоматия на ораторската реч (съст. В. Руменчев.). С., 1983.
- Христоматия по реторика (съст. Д. Александрова.). С., 1997.
- Цицерон.** Избрани речи. Велики Оратори. С., 1983.
- Цицерон.** За оратора. С., 1992.

София, 2014

Катедра „Реторика”